

การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธ
ศาสตร์ : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*
PROMOTING STUDENT ACTIVITIES THROUGH BUDDHIST-BASED MORAL
CLINIC CURRICULUM: A CASE STUDY OF TESSABAN 1 BAN SADA
SCHOOL, SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

วิชิต ศิริ¹ และ พระครูบวรชัยวัฒน์²

Wichit Siri¹ and Phrakhrubowonchaiwat²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: arsom Siri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา จังหวัดสงขลา 2) ศึกษาหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ และ 3) วิเคราะห์การส่งเสริมกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรดังกล่าวในบริบทของโรงเรียนดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 ราย ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ครอบคลุม 4 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกซึ้ง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงธีม (Thematic Analysis) โดยสร้างรหัสข้อมูล (Coding) และจัดกลุ่มเป็นธีมเพื่อตีความเชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านศีล การพูดจาสุภาพขึ้นเคารพกฎระเบียบมากขึ้นมีความรับผิดชอบในหน้าที่มีวินัยและความอ่อนน้อมเพิ่มขึ้น 2. ด้านสมาธิ ตั้งใจเรียนมากขึ้นควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นใช้เทคนิคผ่านลมหายใจเพื่อควบคุมสติได้ดีขึ้นมีสมาธิและความมั่นคงทางอารมณ์มากขึ้น 3. ด้านปัญญา ใคร่ครวญก่อนตัดสินใจมีเป้าหมายชีวิตที่ดีขึ้นสะท้อนตนเองได้รอบด้านมีวิจารณ์ญาณและความเข้าใจชีวิตเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การส่งเสริมกิจกรรม, นักเรียน, หลักสูตรคลินิกคุณธรรม, พุทธศาสตร์

* Received 26 April 2025; Revised 27 May 2025; Accepted 30 May 2025

Abstract

This research aimed to 1) study the concepts and theories related to promoting student activities at Tessaban 1 Ban Sadao School in Songkhla Province, 2) examine the Buddhist-based Moral Clinic Curriculum, and 3) analyze the promotion of student activities through this curriculum within the school's context. The study employed a qualitative research methodology, with data collected from documents and in-depth interviews with 16 key informants, selected through purposive sampling. The informants comprised four groups: Buddhist scholars, school administrators, students, and parents, ensuring a diversity of perspectives and in-depth insights. The primary research instrument was a semi-structured interview form. Data were analyzed using content analysis and thematic analysis, involving the processes of coding and theme development for deep interpretation.

The research findings revealed that: 1) In the dimension of morality (sila), students became more polite in their speech, increasingly respected rules and regulations, demonstrated greater responsibility, discipline, and humility. 2) In the dimension of concentration (samadhi), students showed improved attention in class, better emotional regulation, and enhanced mindfulness through breathing techniques, resulting in greater mental stability and focus. 3) In the dimension of wisdom (panya), students reflected more carefully before making decisions, developed clearer life goals, became more self-aware, and demonstrated improved critical thinking and understanding of life.

Keywords: Activity Promotion, Students, Moral Clinic Curriculum, Buddhist Principles

บทนำ

การพัฒนาของสังคมโลกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งโลกาภิวัตน์วิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ มิติเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง ด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในอดีตได้ถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจและบริการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลความรู้และนวัตกรรมและไม่ว่าจะหันไปทางใดก็จะเห็นการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตแทนการใช้แรงงานแบบเดิมจากสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าคนที่ประสบความสำเร็จได้จะต้องมีทักษะในการเผชิญกับโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น (วสันต์ สว่างศรีงาม, 2556)

จากการศึกษาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในภาพรวมของประเทศ สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มตามพัฒนาการตามวัย กล่าวคือ พฤติกรรมกลุ่มแรกจะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโต ยิ่งเพิ่ม” พฤติกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ เทียวกลางคืน พุดโทรศัพท์ โตเรียน ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ สารเสพติดและเล่นอินเทอร์เน็ตจนขาดการควบคุมตนเอง ส่วนพฤติกรรมกลุ่มที่สอง จะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโต ยิ่งลด” พฤติกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ ไปวัด ไปเที่ยวกับพ่อแม่ พี่น้อง เล่นกีฬา และช่วยงานบ้าน ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เป็นต้น (สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญเชื้อ, 2556) เด็กและเยาวชนช่วงวัยรุ่น ถือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด เป็นช่วง “หัวเลี้ยวหัวต่อ” ของชีวิต มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมจากวัยเด็กเพื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เด็กในวัยนี้มักค้นหาและทำความเข้าใจกับตนเอง ติดเพื่อน ขณะเดียวกันก็ชอบความท้าทาย หาประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งศักดิ์ศรีและการยอมรับจากเพื่อนในวัยเดียวกัน อ้างถึงใน (คัมภีร์ วชิรเชื่อนันท์, 2556)

สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้หนีห่างจากปัญหาดังกล่าว โดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนในสถานศึกษาของตนเองมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั่นคือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารจัดการสถานศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น เนื่องจากการบริหารเป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์กรให้ดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งจะบริหารงานอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการทำงานทั้งระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์รอบรู้ เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เช่น ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาบุคลากรควรมีอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาผู้เรียน เช่น การส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งใน

ด้านวิชาการ ความเข้มแข็งทางร่างกาย ความฉลาดทางอารมณ์ ความพร้อมของสติปัญญา ความมีคุณธรรมจริยธรรมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และความพร้อมด้านทักษะชีวิตเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย เหล่านี้ล้วนเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (พงษศิครา ประหยัดทรัพย์, 2557)

ดังนั้น สรุปปัญหาได้ว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนข้างต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของผู้วิจัย คือ กลุ่ม ” ยิ่งโต ยิ่งเพิ่ม ” ของเยาวชน นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา ที่กำลังเกิดขึ้นโดยไม่มีแนวโน้มจะลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว พฤติกรรมเหล่านี้รวมถึงการขาดความรับผิดชอบ การไม่เคารพกฎระเบียบ การใช้ความรุนแรง และการขาดจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม อิทธิพลของสื่อ และการขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ เพราะเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานวัตกรรมในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางวิชาการ จึงเห็นได้ว่าโครงการฝึกอบรมรวมไปถึงหลักสูตรฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสามารถทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจและ เกิดเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกระทั่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยังช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมการกระทำ และการแสดงออกในทางที่ดี สามารถพัฒนาคนให้เกิดปัญญาคิดทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพื่อส่งเสริมให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข การฝึกอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ องค์ความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจเชิงลึก (Understanding) ทักษะความชำนาญ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ในประเด็นเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ด้านการส่งเสริมกิจกรรมหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนและเยาวชน ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ซึ่งกลุ่มคลินิกคุณธรรมพร้อมที่จะรักษาเยียวยาโดยต้องมองที่ตัวเองให้มีความสมบูรณ์พร้อม มีความคิด มีความกล้าหาญและต้องมีหลักการแห่งความดี คัดย่อนกลับไปแก้ไขสิ่งผิดเพื่อเป็นผู้ต้นรู้ที่ความคิดและการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมผ่านการฝึกฝนหรือการเรียนรู้ในบริบทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเน้นไปที่การ

พัฒนาปัจเจกบุคคลแต่ละคนตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการสร้างสติ สมาธิ ปัญญา โดยกลุ่มคลินิกคุณธรรมนั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของพระวิทยากรกลุ่มเล็ก ๆ ที่ก่อนหน้านี้ได้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมะอยู่ในหลาย ๆ พื้นที่กระจายกระจายกันไป จนต่อมาทางสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้จัดโครงการอบรมพัฒนาพระวิทยากรขึ้นในโครงการพระวิทยากรกระบวนธรรมขึ้นจนเกิดเป็นหลักสูตรการสอนที่นำไปปฏิบัติจนได้ผลเป็นที่ยอมรับขององค์กรทั่วไป จึงเปรียบเสมือนการนำนักมวยที่เคยขึ้นชกแต่ในเวทีภูธร ได้มารู้จักและฝึกหัดกับเทรนเนอร์ในเวทีที่ได้มาตรฐานขึ้น (กลุ่มคลินิกคุณธรรม, 2563) ผู้วิจัยจึงได้นำหลักสูตรนี้มาใช้ในการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมนักเรียนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการเรียน และการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมได้อย่างถูกต้องในชีวิตประจำวันยิ่งขึ้น รวมทั้งได้แนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือคู่มือพระวิทยากรกลุ่มคลินิกคุณธรรม ได้อยู่ส่วนมาจาก หนังสือคัมภีร์วิทยากร หลักสูตรพระวิทยากรกระบวนธรรม โดยสถาบันพัฒนาพระวิทยากร สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ พุทธศักราช 2560 และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้รวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เนื้อหาและการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical investigation) โดยการฝึกอบรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักมีขั้นตอนดังนี้

1.การศึกษาเอกสาร

รวบรวมที่เป็นเอกสารข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ หนังสือคู่มือพระวิทยากรกลุ่มคลินิกคุณธรรม และหนังสือคัมภีร์วิทยากร หลักสูตรพระวิทยากร กระบวนธรรม โดยสถาบันพัฒนาพระวิทยากร สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ พุทธศักราช 2560 รวมถึงการรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากหนังสือ ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลในอินเทอร์เน็ต และห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่ กลุ่มนักวิชาการเชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครอง มีทั้งหมด 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีจำนวน 4 รูป/คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่ม กลุ่มนักวิชาการเชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมครั้งนี้ โดยเกณฑ์การคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่มีประสบการณ์และความเกี่ยวข้องกับนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่หลากหลายและตรงประเด็นรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ให้การอบรมนักเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยเครื่องมือการวิจัยนี้ มีการแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับส่งเสริมกิจกรรมด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบหาความดัชนีสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงประเด็นในการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอเอกสารอนุญาตการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเพื่อให้ได้รับการตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องหรือไม่ หากเมื่อได้รับการตรวจสอบผ่านแล้วก็จะดำเนินการในส่วนถัดไป ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

รวมถึงการขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

2) ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายและกำหนดเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 16 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา, กลุ่มผู้บริหาร, กลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ปกครอง โดยกำหนดให้การสัมภาษณ์เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมและสะดวกสำหรับผู้ให้ข้อมูล และจะไม่มีการเปิดเผยใบหน้าและชื่อ-นามสกุลที่แท้จริงและใช้เวลาในการสัมภาษณ์ต่อคน ประมาณ 45 นาที

3) ผู้วิจัยทำการสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ อธิบายวิธีการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ โดยการชี้แจงถึงสิทธิและอิสระของกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่บังคับ และข้อมูลจะถูกรักษาไว้เป็นความลับ และนำเสนอในภาพรวมต่อไป

4) ผู้วิจัยขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ และจดบันทึกข้อมูลสำคัญและหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ โดยการสร้างหมวดหมู่และธีม (Coding and Thematic Analysis) ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างหมวดหมู่ (Coding) เพื่อแยกแยะประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้ เช่น การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนและ การส่งเสริมกิจกรรมด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ จากนั้นทำการจัดกลุ่มข้อมูลเป็นธีม (Themes) ที่สะท้อนถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบกับการตีความผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยทำการตีความข้อมูลที่ได้จากธีมที่สร้างขึ้น เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างการส่งเสริมกิจกรรมด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลข้อมูลในการวิจัย ซึ่งการสรุปผลนี้จะถูกเชื่อมโยงกลับไปยังวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

กิจกรรมด้านศีล หมายถึง กิจกรรมสัญญาใจและ กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันลึกซึ้งให้แก่ นักเรียน อันสะท้อนถึงการน้อมนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม โดยกิจกรรมสัญญาใจมีลักษณะเป็นกระบวนการฝึกฝนวินัยในตนเองผ่านการรักษาคำมั่นสัญญา ซึ่งเป็นการสร้าง

ความรับผิดชอบอันมั่นคง และสอดคล้องกับหลักการรักษาศีลเบื้องต้นที่เน้นการควบคุมกาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความสงบภายในและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ส่วนกิจกรรมมารยาท ขาวพุทธมุ่งเน้นการส่งเสริมความอ่อนน้อมถ่อมตนความเคารพต่อผู้ใหญ่ ซึ่งศีล 5 ถือเป็นรากฐานอันเป็นเครื่องล่อเมลาจิตใจให้มีเมตตาและสัมมาวาจา กิจกรรมทั้งสองล้วนเป็นแนวทางที่เกื้อหนุนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา “ภายใน” ทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และโลกทัศน์ อันจะส่งผลให้เป็นผู้มีจริยวัตรตรงตามแบบพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง

กิจกรรมด้านสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์และการเจริญจิตภาวนานับเป็นกระบวนการสำคัญที่หล่อรวมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่การพัฒนาภายในของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง โดยกิจกรรมสวดมนต์มิได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนาหากแต่เป็นการฝึกฝนสมาธิผ่านการระลึกในพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความสงบแห่งจิตใจ มีสติจดจ่อและนำไปสู่ภาวะจิตที่พร้อมต่อการเรียนรู้และดำรงชีวิตอย่างมีสติและสมาธิ ส่วนการเจริญจิตภาวนา อันถือเป็นการภาวนาในรูปแบบของสมถะและวิปัสสนา เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการรู้เท่าทันตนเอง การฝึกควบคุมอารมณ์และการเข้าใจความจริงของชีวิตโดยผ่านกระบวนการสังเกต ลมหายใจ พิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถรับมือกับความเครียด ความกดดันและสถานการณ์อันท้าทายได้ด้วยจิตที่มั่นคงและเยือกเย็น นำไปสู่ความเจริญทางปัญญาและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อีกด้วย

กิจกรรมด้านปัญญา กิจกรรม “แสงเทียนแห่งปัญญา” และ “ชีวิตและจิตใจ” นับเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาปัญญาและการรู้เท่าทันตนเองในระดับลึกซึ้ง โดยกิจกรรมแสงเทียนแห่งปัญญาเป็นสัญลักษณ์ของการจุดประกายแสงแห่งสติและปัญญาเพื่อขจัดความมืดแห่งอวิชชา ผ่านกระบวนการอธิฐานจิตการคิดวิเคราะห์และการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขาในส่วนของ “ปัญญา” อันเป็นเครื่องมือในการพิจารณาเหตุและผลอย่างมีสติ ส่วนกิจกรรมชีวิตและจิตใจนั้น เป็นกระบวนการสะท้อนคิดที่สอดคล้องกับแนวทางแห่งวิปัสสนาภาวนา ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พิจารณาชีวิตอย่างถี่ถ้วนทบทวนทั้งเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความสุขและความทุกข์ เพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างมีสติและ การพัฒนาตนอย่างต่อเนื่องอันสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาที่แท้ในพระพุทธศาสนา

2. หลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์

กิจกรรมสัญญาใจเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาศีล และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยการยึดมั่นในสัญญาที่ได้ให้ไว้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงการฝึกความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันแต่ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการเคารพ กฎระเบียบและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขจากการปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมพุทธศาสนาที่สอนให้รักษาความประพฤติที่ดีในการดำเนินชีวิตการส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรม กิจกรรมมารยาทขาวพุทธช่วย

เสริมสร้างความเคารพในตัวเองและผู้อื่นซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการดำเนินชีวิตโดยการฝึกปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนา นักเรียนเรียนรู้ที่จะเคารพผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อม ถ่อมตนและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์ กิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยความสงบสุขซึ่งนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความร่วมมือและความเข้าใจกัน กิจกรรมสวดมนต์เป็นการฝึกจิตที่ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิและสามารถกำหนดจิตให้สงบจากความฟุ้งซ่าน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างพฤติกรรมที่ดีและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ด้วยการฝึกการมีสติและสมาธิในการทำกิจกรรมต่างๆ และส่งเสริมจิตใจที่สงบเพื่อสร้างความสมดุลในชีวิตทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน กิจกรรมเจริญภาวนาเป็นการฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาจิตให้มีความตั้งมั่นและไม่ฟุ้งซ่านซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่สงบสุขและมีสติ การฝึกภาวนาในกิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถฝึกจิตใจให้มีความตั้งมั่นต่อการกำหนดจิตและมีสติในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต นักเรียนสามารถนำการฝึกนี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตได้อย่างมีสติไม่ประมาท กิจกรรมแสงเทียนแห่งปัญญาเป็นกิจกรรมที่สื่อถึงการไขปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิตโดยการนำแสงสว่างแห่งปัญญามาแทนที่ความมืดของอวิชชา (ความไม่รู้) โดยการอธิษฐานจิตและตั้งใจสร้างพลังทางปัญญา เป็นการฝึกฝนให้รู้จักการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม กิจกรรมชีวิตและจิตใจเน้นการสะท้อนความคิดและประสบการณ์ในชีวิตที่มีคุณค่าและส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ โดยการทบทวนเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกภูมิใจและมีความสุขกับชีวิตในช่วงเวลานั้น กิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างความตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของตนเองและของผู้อื่น ซึ่งเป็นการสะท้อนชีวิตช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถพัฒนาจิตใจและสร้างเสริมคุณค่าของชีวิตที่ยั่งยืน

3.การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จำนวน 6 กิจกรรม ประกอบด้วย 1. กิจกรรมสัญญาใจ 2.กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ 3.กิจกรรมสวดมนต์ 4.กิจกรรมเจริญจิตภาวนา 5.กิจกรรมเสียงเทียนแห่งปัญญา 6. กิจกรรมชีวิตและจิตใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม 3 ด้าน คือ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา การส่งเสริม กิจกรรมหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ในโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผ่านกิจกรรมทั้ง 6 ประการ ได้แก่ กิจกรรมสัญญาใจ, มารยาทชาวพุทธ, สวดมนต์, เจริญจิตภาวนา, เสียงเทียนแห่งปัญญา และชีวิตและจิตใจ ได้รับการพัฒนาใน 3 ด้านหลัก คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาทักษะชีวิตใน

นักเรียน ในด้านศีล กิจกรรมสัญญาใจได้เน้นการปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบให้กับนักเรียน ผ่านการรักษาศีลและการปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้ไว้ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การฝึกในกิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสัญญาในชีวิตประจำวันทั้งในเรื่องการพูดและการกระทำ ซึ่งรวมไปถึงกิจกรรมมารยาทชาวพุทธทำให้นักเรียนฝึกความอ่อนน้อมถ่อมตนมีจิตใจที่ยอมรับผู้อื่นส่งผลให้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุขทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง ในมุมมองของผู้ปกครองการทำกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เด็กๆ ได้ฝึกฝนและเข้าใจการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์และเจริญจิตภาวนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างสมาธิและการควบคุมอารมณ์ ผ่านการฝึกฝนให้เด็กๆ ได้มีสติในการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ และสามารถสงบจิตใจได้เมื่อเกิดความเครียดหรือความท้าทายในชีวิต นักเรียนจะได้ฝึกสมาธิในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการเรียนรู้การจัดการอารมณ์และความคิด ผ่านการฝึกฝนสมาธิจากกิจกรรมเหล่านี้ สามารถจดจ่อกับการทำการบ้านหรือการเรียนได้ดีขึ้น ในด้านปัญญา กิจกรรมแสงเทียนแห่งปัญญาช่วยเสริมสร้างทักษะในการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ โดยการพิจารณาเหตุผลและผลกระทบในแต่ละการกระทำ ช่วยให้เด็กๆ สามารถใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีสติและเหตุผล นอกจากนี้กิจกรรมชีวิตและจิตใจช่วยเสริมสร้างทักษะในการสะท้อนตนเองทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์และสามารถปรับปรุงตัวเองในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและเป็นระเบียบ การส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กๆ พัฒนาคุณธรรมในด้านต่างๆ แต่ยังช่วยให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีสติปัญญาในการจัดการกับอารมณ์การตัดสินใจที่มีเหตุผลและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและสันติ ดังนั้น การ ส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ สรุปลงได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การส่งเสริมกิจกรรมแก่นักเรียนด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์

หลักสูตรคลินิก คุณธรรม	ศีล	สมาธิ	ปัญญา
1.กิจกรรม สัญญาใจ	การรับผิดชอบต่อ การกระทำของ ตนเองและเคารพ กฎระเบียบ	มีสมาธิในการทำ การบ้านและการเรียน รวมถึงกิจกรรมอื่นๆได้ ดีขึ้น	ใช้ปัญญาปรับปรุง พฤติกรรมตลอดจนใน การเผชิญกับปัญหาใน ชีวิตประจำวัน

หลักสูตรคลินิก คุณธรรม	ศีล	สมาธิ	ปัญญา
2.กิจกรรม มารยาทชาว พุทธ	มีพฤติกรรมที่ เหมาะสมและเคารพ กฎระเบียบของสังคม มีพฤติกรรมที่ดีกับ ตัวเอง	ช่วยเสริมสร้างสมาธิ และการควบคุม อารมณ์ในตัวนักเรียน	มีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์และ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
3.กิจกรรมสวด มนต์	ตระหนักถึง ความสำคัญของการ รักษาศีล	ลดความฟุ้งซ่านและ เพิ่มความสงบในจิตใจ	ช่วยเสริมสร้างความ เข้าใจในหลักธรรมและ ประยุกต์ใช้คำสอน
4.กิจกรรมเจริญ จิตภาวนา	ตระหนักถึงการ ควบคุมอารมณ์และ การปฏิบัติตน	เสริมสร้างความมั่นคง ทางจิตใจ	สะท้อนตนเองทำ ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ ไปใช้
5.กิจกรรมแสง เทียนแห่งปัญญา	เสริมสร้างจิตสำนึก ชีวิตประจำวัน	เพิ่มประสิทธิภาพใน การทำงานและการ เรียน	นำหลักธรรมมา ประยุกต์ใช้ได้อย่างมี สติ
6.กิจกรรมชีวิต และจิตใจ	ควบคุมพฤติกรรม และมีความ รับผิดชอบ	ลดความฟุ้งซ่านใน ชีวิตประจำวันมีจิตใจที่ สงบ	การจัดการกับอารมณ์

อภิปรายผล

1. ด้านศีล ประกอบด้วย กิจกรรมสัญญาใจ, กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตามหลักศีลธรรมการไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยมีผลต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมและการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะ การปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบในตัวนักเรียน โดยการทำกิจกรรมสัญญาใจ ช่วยเสริมสร้างการรักษาคำพูดและความรับผิดชอบในตัวเอง รวมทั้งการฝึกมารยาทชาวพุทธที่สอนนักเรียนเคารพผู้อื่นและปฏิบัติตนอย่างสุภาพกับการรักษาศีลในชีวิตประจำวันผ่านการปฏิบัติที่มีจิตสำนึกและการสะท้อนตนเองในกิจกรรมชีวิตและจิตใจ ทำให้เข้าใจและมีความรับผิดชอบตลอดถึงความสำคัญในการรักษาศีลมากขึ้นในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของพระปลัดสุรเชษฐ์ สุรเชฐโร (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษากับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ กล่าวเกี่ยวกับผลจากการศึกษาวิจัยว่า การพัฒนาความเป็นมนุษย์ด้วยการศึกษาตามแนวพุทธ เป็นการศึกษาที่ต้องพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวมทั้งการพัฒนากาย จิต ความคิด และปัญญา

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจ เข้าถึง เป็นความลึกซึ้งสู่การปฏิบัติได้ กระทั่งส่งผลเป็นแนวทางที่จะพึงปฏิบัติ และส่งผลต่อชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการหลักไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ตามวิธีการหรือกลไกที่นำมาประยุกต์ใช้ได้ คือ การสร้างความรู้เชิงประจักษ์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (ปริยัติ) พัฒนาสู่ต่อจนกระทั่งนำไปลงมือปฏิบัติได้จริง (ปฏิบัติ) จนกระทั่งพัฒนาไปเป็นประสบการณ์ตรงมุ่งไปสู่ผลของการปฏิบัติแบบลึกซึ้ง (ปฏิเวธ) ในรูปแบบต่างๆ เช่น การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทางกาย (กายพัฒนา-ภาวิตกาโย) การเคลื่อนไหวร่างกายแบบต่างๆ อย่างมีสติ (จิตตพัฒนา-ภาวิตจิตโต) การเรียนรู้ผ่านการทำงานศิลปะรูปแบบต่างๆ การใคร่ครวญทางความคิดโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียน (ศีลพัฒนา-ภาวิตศีโล) จนกระทั่งกลายเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาปัญญา (ภาวิตปัญโญ) ตามกระบวนการของการศึกษาความเป็นมนุษย์ตามแนวพุทธในที่สุด

2. ด้านสมาธิ ประกอบด้วย กิจกรรมสวดมนต์, กิจกรรมเจริญจิตภาวนา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยฝึกให้นักเรียน มีสมาธิในการทำกิจกรรมและลดความเครียด ซึ่งส่งผลให้มีจิตใจที่สงบและมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะ กิจกรรมการสวดมนต์และกิจกรรมเจริญจิตภาวนาช่วยฝึกสมาธิและความสงบในจิตใจผ่านการใช้เสียงและการตั้งใจซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถจดจ่อกับกิจกรรมต่างๆ และลดความฟุ้งซ่านได้ดีขึ้น โดยกิจกรรมเจริญจิตภาวนาส่งเสริมการฝึกสมาธิการพิจารณาอย่างละเอียดแยกกาย ทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์และจิตใจในสถานการณ์ต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยของ พระอรรถพล ทองสง (2563) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นโดยการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม” กล่าวเกี่ยวกับผลจากการศึกษาวิจัยว่า 1. คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน สามารถเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความกตัญญู ด้านวินัย ด้านการรู้จักตนเอง และด้านความสามัคคี ตามลำดับ 2. นักเรียนวัยรุ่นที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรมก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรมเมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยค่าที มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยคะแนนค่าเฉลี่ยของระยะหลังการฝึกอบรม สูงกว่าคะแนนค่าเฉลี่ยของนักเรียนวัยรุ่นก่อนเข้ารับการฝึกอบรม 3. นักเรียนวัยรุ่นหลังจากผ่านการเข้ารับการฝึกในหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม พบว่า มีพฤติกรรมดีขึ้นโดยเฉพาะในด้าน การมีวินัย ความสามัคคี ความกตัญญู การรู้จักตนเองได้เข้าใจตัวเอง การตรงต่อเวลา มีความอดทนและมีระเบียบมากขึ้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น ไม่เอาตนเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น สามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ ไปแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต และอยากให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม ทุก ๆ ปี ควรเพิ่มเนื้อหาและใช้ระยะเวลาฝึกอบรมให้ยาวนานขึ้น

3. ด้านปัญญา ประกอบด้วย กิจกรรมแสวงหาปัญหา, กิจกรรมชีวิตและจิตใจ ปัญญา กิจกรรมเหล่านี้เสริมสร้างทักษะในการใช้เหตุผลและวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ และการใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหาชีวิต ได้ผลดีในการพัฒนาทักษะชีวิตทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา ของนักเรียน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในตัวนักเรียนและพัฒนาให้มีความรับผิดชอบและวินัยในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมแสวงหาปัญหาและกิจกรรมชีวิตและจิตใจช่วยเสริมสร้างการใช้ปัญญาในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน โดยการใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการพิจารณาเหตุผลและผลที่ตามมา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เด็กๆ ฝึกการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รวมทั้งส่งเสริมให้พวกเขามีวิจารณ์ญาณในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยความมีสติและมีปัญญา สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระมหาวีโรจน์ คุณตวิโร และ ปชาบดี แยมสุนทร (2563) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรม” กล่าวเกี่ยวกับผลจากการศึกษาวิจัยว่า การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนามีได้สอนให้แยกวิทยาศาสตร์ออกจากชีวิต “ศาสตร์” ที่เป็นวิทยาศาสตร์สามารถวัดหรือประเมินค่าได้อย่างแม่นยำตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ แต่ชีวิตหรือการดำเนินชีวิตเป็นนามธรรมประกอบด้วยรูปธรรมคือ กายหรือรูป สามารถจับต้องได้มองเห็นได้ วัดได้ด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์และอีกส่วนหนึ่งคือจิต ซึ่งเป็นนามธรรม การดำเนินชีวิตจะเกิดสันติสุขหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการศึกษาหรือการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักของพระพุทธศาสนามีเหตุปัจจัยจากภายในและภายนอกมาประกอบกัน ตาเห็นรูปเกิดการรับรู้แล้วส่งต่อไปเป็นความรู้สีกว่าชอบหรือไม่ชอบ รูป แล้วเอาไปบันทึกไว้เป็นความจำ เรียก สัญญา แล้วเกิดการปรุงแต่งจิต เรียก สังขาร มีเจตจำนงทำอะไรกับรูป เสียง กลิ่น นั้นเช่นชอบหรือไม่ชอบ เข้าไปหาหรือเดินหนี หรือ เข้าไปสัมผัส ชีวิตของมนุษย์จะดำเนินไปได้ด้วยดีต้องเรียนรู้ทั้งกายภาพหรือวิทยาศาสตร์และจิต โดยผ่านกระบวนการพัฒนาในทุกมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านสติปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาวะที่ดี ฉะนั้น กระบวนการเรียนรู้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เราควรนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้ารวมถึงการอยู่ร่วมกันให้ได้อย่างสันติสุขต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมกิจกรรมด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์เป็น “พื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ” สำหรับนักเรียนการมีกิจกรรมที่ให้ฝึกสติ สมาธิ และพิจารณาธรรมะด้วยปัญญา ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสได้หยุดคิด ทบทวน และสำรวจตนเองอย่างไม่ถูกตัดสิน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจที่ยั่งยืน เป็นการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งกว่าทักษะทางวิชาการทั่วไป หลักสูตรคลินิกคุณธรรม ไม่ใช่เพียงแนวทางอบรมคุณธรรมจริยธรรมแต่เป็นกระบวนการฝึกจิตเพื่อสร้างจิตสำนึกเชิงพุทธในเด็กและเยาวชนโดยใช้ไตรสิกขาเป็นแกนกลาง เป็นแนวทาง

การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางพฤติกรรมในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมกิจกรรมเชิงคุณธรรมในโรงเรียน สามารถเกิดผลอย่างแท้จริงได้เมื่อมีการบูรณาการกับวัฒนธรรมขององค์กรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของครู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมกิจกรรมตามหลักสูตรคลินิกคุณธรรมในโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ได้จัดกิจกรรม 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสัญญาใจ, กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ, กิจกรรมสวดมนต์, กิจกรรมเจริญจิตภาวนา, กิจกรรมเสียเทียนแห่งปัญญา และกิจกรรมชีวิตและจิตใจ ที่มีการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในมิติทั้งสามด้าน คือ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา เพื่อตอบสนองการพัฒนานักเรียนให้เติบโตอย่างมีคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ในด้านศีล กิจกรรมต่างๆ เน้นการปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบในตัวเอง โดยการทำการสัญญาใจ ช่วยเสริมสร้างการรักษาคำพูดและความรับผิดชอบในตัวเอง รวมทั้งการฝึกมารยาทชาวพุทธที่สอนนักเรียนเคารพผู้อื่นและปฏิบัติตนอย่างสุภาพ ในด้านสมาธิ กิจกรรมการสวดมนต์และกิจกรรมเจริญจิตภาวนาช่วยฝึกสมาธิและความสงบในจิตใจผ่านการใช้เสียงและการตั้งใจซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถจดจ่อกับกิจกรรมต่างๆ และลดความฟุ้งซ่านได้ดีขึ้น โดยกิจกรรมเจริญจิตภาวนาส่งเสริมการฝึกสมาธิการพิจารณาอย่างละเอียดแยกแยะ ทำให้ นักเรียนพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์และจิตใจในสถานการณ์ต่างๆ ในด้านปัญญา กิจกรรมเสียเทียนแห่งปัญญาและกิจกรรมชีวิตและจิตใจช่วยเสริมสร้างการใช้ปัญญาในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน โดยการใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการพิจารณาเหตุผลและผลที่ตามมา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เด็กๆ ฝึกการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รวมทั้งส่งเสริมให้พวกเขามีวิจาร์ณญาณในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยความมีสติและมีปัญญา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมกิจกรรมแก่ผู้เรียนโดยภาครัฐควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเยาวชนและการฝึกทักษะชีวิต เช่น การจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญา เพื่อให้สังคมไทยมีความมั่นคงทั้งในด้านกายและจิตใจ เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ

และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการวิจัยศึกษาข้อมูลนักเรียนแต่ละช่วงชั้นเพื่อให้การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นการศึกษาของผู้เรียน ท้ายนี้การจัดกิจกรรมด้วยหลักสูตรคลินิกคุณธรรมตามแนวพุทธศาสตร์ควรมีการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรในทุกวิชาเรียนเพื่อให้เกิดพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มคลินิกคุณธรรม. (2563). คู่มือพระวิทยากรกลุ่มคลินิกคุณธรรม. สงขลา: โรงพิมพ์เอสปริน (2004) จำกัด.
- คัมภีร์ วชิรเชื่อนพันธ์. (2556). เด็กไทยในวังวนความรุนแรง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์อิศรา ประหยัดทรัพย์. (2557). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีปทุมธานี.
- พระมหาวิโรจน์ คุตตวีโร และ ปชาบดี แยมสุนทร. (2563). กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรม. รวมบทความ การประชุมวิชาการระดับชาติ. 2(1), 415-425.
- พระปลัดสุรเชษฐ์ สุรเชฐโร. (2561). การศึกษากับการพัฒนาความเป็นมนุษย์. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 1(2), 81-92.
- พระอรรถพล ทองสง. (2563). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นโดยการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันมหาวิทยาลัยหาดใหญ่สงขลา.
- วสันต์ สว่างศรีงาม. (2556). สร้างทักษะให้ผู้เรียนพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. วารสาร School In Focus, 4(11), 4-7.